

1. Ontstaan in de 19de eeuw.

Fransche revolutie leue vrijheid, gelijkheid, broederschap - resultaat oorlog, konventie en Terreur, Napoleon - val van Bourbon.

Degelyke geschiedschrijvij had reeds wesen v revolutie ~~van~~

a. ^{Vernietigende} politieke vorm, doel nieuwe wet, nieuw recht (Code Nap) (burgerlyk recht). ~~koningschap~~

b. Brussel: res. zelf strijd v 3 standen, opgeruktburgery tegen adel en geslachten
Oude geldende recht bevoordeerde adel etc : burgerij wilde recht voor haar belang,
Misstanden waren mis (bedrijfsvlemmen, handelstollen, gebondenheid arbeiders,
vergulfs financien, staat macht niet sterk) belemmering voor hun bedrijf

Uitstekend dus : strijd van verschillende maatsch groepen (klassen),
om nieuw recht en wet, ~~bestuur~~ voord door nieuwe behoeften v bedrijfslaven
Maar nu dit eenmaal doorgevoerd, in orde : wet gebaseerd op rede etc

2. Maar in 19de eeuw: nieuwe strijd

Met industrie nieuwe misstanden, t.m. voordeel dor bevolk arbeiders -

Arbeiders tegenover ondernemers (bourgeoisie)

Felle strijd komt op, deels in Frankryk, ^{vooral} ~~ook~~ in Engeland

Waar doel : andere wetten, ander recht - strijd van klassen in chartisme.

Groot was ontwikkeling v Kapitalistische industrie.

Hier herhaalt zich dus hebselje verband tuschen menschen, klassen, recht, politiek streven en bedrijfslaven, in nieuwe omstandigheden, als nieuwe fase in ontwikkeling.

Daardoor nood, dene gedachten en samenhang scherper te formuleren en consequent doordrven. Dit door Marx

Geschiedenis als klassenstrijd
{ maar waarom? Waaruit ontspringt ze? Dan, zater doel in?

Hist. mat = Marxistische algemeene bewegingstheorie v maatsch. in ontwikkeling
Geen bewusteloos ^{mensch.} ~~mensch.~~ ^{mensch.} Alles tot lastbare oorzaken - daardoor voor ieder een wetenschap
 3. Verklaring gesucht: Revoluties, beweging aller handel v mensen
mensen, die hun maatschappij veranderen (strachl)

F. Marx
wel
woed
Waardoor gedreven? Soms directe wod, honger ^T ~~keek~~ veel afname,
 z.g. ideale motieven: tegen direkt eigenbelang, on veiligheid ^{zoffes}; Leusen
Vanhoezen namen: vrijheidzin, vaderlands liefde, behoudsucht, revolutie
Geven geen verklaring.

Materialisme betekent niet ontheem v dese motieven;
 maar terugbrengen tot materiële oorzaken, werkelyke verhoud.
Wat zijn dese? Niet natuur rondom maar
werkelykheid v d mensenwereld. (puntie intellectueel)

Arbeider teg. patroon staakt lv of onverenigbaar: werkel. toestand
 loonarbeider tegenvoer kapitalist -
 Vrijhandel, bescherm: werk. verk. kooper, verkooper.
 syndicatu, ^{samen} ~~voorbij~~ of ^{contuuranten} ~~geen~~
 democratie, partij leusen: " " regeer, wet, onderdaan.
 wet niet in de lucht = geformuleerde wil der regeerenden.

ontvredeenh
v arbeider
koalitie v ondernemer
hervorming voorstel
v politieke
spelen v volk

Niet hist. mat: alle algemeen gezulne motieven uit algemeen-menschelyke oorzaken (vrijheid, onrust, ~~navolijf~~, onvredeenh, ^{beseerte emr})
 Hist. mat. zegt: aangenomen dat al zulke neiging in mensch zitten, dan te verklaren, waarom bepaalde juist dán optreden.
 Alleen uit reële verhoudn. (^{objectieve} werkelykheid v d maatschappij)
Dus dese kennen.

Wat zijn dese betrekkingen? Vanwaar komen ey.
 Voorbeelden uit tegenw. maatschappij, hoewel ingewikkeld
 Alleen grote, belangrijke.

Belangrijke zijn economische verhouding, die in bedrijfsleven voorstellen.

Waarom? Menschen moeten in de eerste plaats leven: (eten, wonen en)

Voor beredigij v alle behoeften dient arbeit: niet persoonlijk maar maatschappelijk : productie proces.

~~De manier waarop dit alles geproduceerd wordt, het productieproces~~

Dan bv. politieke verhouding: wat zeer reëel - ieder weet, dat dat alles, wet, polit. strjd, bestuursmacht. enz. niet zelfdoel is, maar ^{verkeken van} zg maatschappelijke orde, dwe. ongeforceerde voorstelling v productieproces

Tegnwoorts primaire betekenis v productieproces dient voor oogen

De manier, waarop geproduceerd wordt, is productiewijze omvat totaal van alle economische verhouding.

Productie in aparte fabr. en werkplaatsen, beaftter is eigenaar v goederen: ieder moet verkoopen: kooper, verkooper

Meest grote fabrieken: arb. werkt tegen loon: geld door eigenaar geleend, ~~of~~ schuldeischer - schuldenaar - krediet, banken.

Of bijeengebracht directeur - aandelenhouders

Al dese betrekking niet willekeur, niet vrije keuse, welke rol.

Iedere groep aparte rol in het gehele proces,

{ Wat betekent dus uit Marx: wie en in welke instell. der mensen bepaald door welke waarborg levensonderhoud winnen.

Dese betrekking en rol beheerschen denken en voelen

Want zij vullen het leven. (naast verschillende algemene gevoelens)

Ondernehmer moet alles v. gezichtspunt v zaak beschouwen - arbeiders moet alles anders beschouwen.

Van uit dese gezichtshoek ziet hij wereld rondom, menschenwereld

Zelfs natuur! (Darwinisme)

Waarom zijn deze econ.-verhoud. juist zo? ^{Betrouwbaar} Hoeper anders.

Middelbare en
geldwetten
voorheen

Konden ook anders zijn?

~~Verkeerd verhaal~~

Juridisch antwoord (Stammerer). Recht bestimmt die Wirtschaft

Arbeider-kapitalist - Recht en wet stellen vast vrije contract
een in dienst van ander. Hoeper niet: arbeider op ^{scherp} law gebonden aan hem;
mocht arbeider niet verhuizen, geen vrije beschikking -
Tr. revol. enz. ~~schip~~ burgerlijke recht: ieder vrije beschikking over zichzelf.
Daardoor eerst kapitalisme mogelijk geworden. Tegenstaan misschien
dus ook door wetten op te treden -

geldwetten
afgeschaft:
ontvoude productie
~~mogelijk~~

Betrouwbaarheid eerst in licht: nog groter.

Want rechtsinstituut van privateneigendom: kapitaalbezitter van
fabrik en machines - of schoongeheel leger er mee werdt: hy eigenaar.
Dit is dus grondslag. Maar niet diepte grondslag

Vereenv.
middelbare
met 19de eeuw

Toen mode was
Kapitalisme?
Ook niet door
moderne recht

Handwerkwijze
Machine

Modern recht
niet noodz.,
niet praktisch

Oude rechtsvorm passe by kleinbedrijf, dat op bepaalde techniek steunde

Nieuwe techniek: Grote machines, alleen bruikbaar in fabrieken

Nieuwe productiewijze moet zich vormen - eischt nieuw recht

Dit nieuwe recht maakt ontdekking mogelijk.

Zonder had het gekund (Rusland): komt een bestrijd lastig, belemmerend

Nu dus algemene theorie

Recht ~~juist~~ en techniek bepalen productiewijze: inhoud, vorm

Maar wet, recht willekeur v mensch

Techniek gegeve. Daarom dit diepte gegeven grondslag

Grondoorselen, die buiten menschelyk ^{willekeur} goeddunkt liggen, heetken produktiekrachten:

- 1 Natuuronstandighed; natuur, stoffe, krachten, klimaat verschillen, is gegeven bodem voor maatschappij.
 { Job mensch zelf, lichaamskracht en vermogen, behoort er by
 Toegevoegd ^{naar} v naturustof door eigen kracht + natuwrer, tot bruikbare vorm, bereidt v behoeften is inhoud v eien. leven
 Daarbij ontwikkelt sich de mensch: verandert de natuur, verandert tegelyke rieksel. ~~tegelyke rieksel~~
 - 2 Hulpmiddelen v arbeid (werktuigen) steeds volkomeener:
 Arbeitsmethode steeds beter, kennis der natuurrkrachten steeds groter,
 Eindelyk bewust theoreatisch tot wetenschaps; daarop baseert moderne techniek: geweldige, mächtige prod.krachten.
 door mensch geschapen.
Oorspr. ^{geen} natuur hoofdzaak, nu de techniek.
 Oorspr. produktiewisen verschillen naar natuurl geslehdheit
 Nu overal ^{steeds meer} gelijke, verschillend graad v ontwikkeling.
- Dus (theor): produktiekracht zijn niet enkel de machines
 maar ook behuvaamheid ze te maken; dus ook wetenschaps
 behoort er by - alles feikelyk leit, gegeven, onvernietigbaar,
 door geen willekeur te wijzigen.

Daarom vaste grondslag, fundament v maatsch. leven
Dit fundament niet in rust, maar in gestabige ontwikkel
 Opgroeien v menschheit uit primitieve barbaarschheit
 tot moderne toestand: beruot op dese grondslag.

Wat beheerscht de groei v. produc? Uiterlijke invloed?

Uiterlijke werel: terugwerk prod wyse op prodverach

In de ~~prod~~ Techniek groeit door behoefte, ondervindt, door het denken van de arbejdende mensen zelf.

Steeds gericht op werk, pogt met minder moeite meer produkt.

In modernere tyden dit steeds meer bewust: aanmoedigij

dus: door gedachten op de behoeften ~~en~~ gebreken te richten stuwt de prod. zelf de techniek voorz

Dit is vooruitgang in kultuur - leidende draad in gehele ontwikkeling menschheid

Steeds meer en ruimer behoeften te vervullen { steeds meer geestelijke naast materiële Productiviteit der arbeid groeit.

Tot hoogte bereikt is, waarop door matige arbeid overvloed voor allen - ^{van deelbare stadium ten enste} Wy staan daarvoor - dat is het socialisme

Vele komplikaties, niet effen lijn, daardoor schijn van ver af.

Niet overal gelijk naar een schema

Volle nemen van elkaar hogere techniek over (Japan)
Dan nieuwe prod wyse maar vaak moeite met rest.

Nu terug tot rechtsverhoudingen.

Welke rol recht? Steeds menschenmaatschappij behoeft aan dwingende regels, die onderlinge betrekking regelen, onthouden aan willekeur.

In primit. eenv. maatschappijen rede en gewoonte, ingeworteld

Nog vaak, waar het moet, vormt zich de regel

In tegenstrijdigheid v belangen dwingend recht

Alle econ. verhoudij zijn tevens rechtsverhoudingen (valt onder rechtsregel) maar niet uitgeput (koop-verkoop; loondienst; krediet)

Eigendom algemeenste rechts instituut. Beschikt mensch over natuur: bijzondere eigendomsform regelt, hoe deze beschikk over leden der maatschappij verdeeld is.

Vroeger gemeensch. eigendom belangrijke rol; privateregendom behoort by kleinbedrijf en ~~warenproduktie~~ warenproductie: arbeids., instr. maar door een gehanteerd, niemand anders aanspraak warennul nood voor goederenverkeer, dus vol beschikkrecht

Dus recht en eigendomsform behoren by prod.wijze

{
zij zijn soort grondslag, maar daarom juist gevoly;
Want menschen richten ze zoo in, also juist noodig
is, om dese prod.wijze mogelijk te maken

Dus ook geen mechanisch verband: by bsp. prod.wijze ~~ontstaat~~ ontstaat bsp. recht, steeds gelijk.

Steeds samenhang door tusschenkomst menschen, voelen behoeften der praktijk: last en hinder v bestaande regels.

Daarom recht meest achter by productiewijze traditioneel recht uit vorige prod.wijze overgebleven moet eerst eind onhoudbare; dan last en weerstand gevoelt, dan groeit wil te veranderen; soms alleen't noodzgate.

Neem b. grootindustrie: technisch grote machines

Door gemeenschap, groep bewerkt, bedient - Samenwerkij-

Gepaste jurid. form gemeensch. beschikk (cyendom), produkt gemeensch. recent

Maar gegroeid uit wereld kleinbedrijf, met privatbezit prod. en produkt-

Door konkurrenzie: nu steel grootbeitters privateregendom manc arm bezitloos. Hier tegenspraak overgeleverd recht en nieuwe prod.kracht. Kern v klansstry

daardoor
ieder zijn
terreinonderhoud

teachien

Mars
1849

Was ist „das Moment, das das soziale Leben als eigenen Gegenstand ^{des} Erkenntnisses kennzeichnet“

Dieses „Moment ist die von Menschen herrührende Regelung ihres Verkehrs und Mitseinanderlebens. –

„Soziales Leben ist äußerlich geregeltes Zusammenleben von Menschen“

(In bestimmten Verhältnissen wird Maschine zu Kapital - Marx)

Die „Bestimmten Verhältnisse“ sind eben rechtlich bestimmte Verhältnisse
besonders ausgestaltete Rechtsverhältnisse.

~~Groot nieuw voorstel
Bestaande producten, ombouw tot
best rechtshorme
wordt belemmerd~~

III

220/8

Ontwikkeling der maatschappij (door ontw. prodkt.) eischt
nieuw recht, nieuwe wetten, nieuwe regeling v mensch. verh.

Hoe komt dit? (Gesegd, mensen maken het; maar hoe?)

Eerst als nieuwe rechtsopvattingen: ~~rechts~~

a ethische denkbeeld: over zede en redelijkheid, wat goed is, wat verkeerd
~~verantwoordelijkheid~~

(voorb: vrouwen ~~moeders~~: oude zede overwonnen. over moed behoeft

2^e eerbed voor oude zede in ~~land~~; persoonlijk in snel ontw. moed

3^e v.b. feudal, kracht, moed, vrouwe, onderlyden -

{ belang moed: verdant, carlijnheid, sluwtje, wat succes geft.)

b Nieuwe rechtsbewustzaag tot geldend recht maken: door macht
~~staatschappelijke groep moet dat~~
Daarom: orgaan, dat over recht gebiedt, wet proklameert

de politieke organisatie - macht om ~~staat~~ of naderij te dwingen x
Oorspr. de gemeenschap zelf, in volksvergadering bijeen

Later apart orgaan. Noodig

* Waar privaat belang en algemeen belang wel strijd, heerschappij die dwingt tot gehoorzamen

Apart orgaan, de Raat

Raat gebiedt over wet en recht.

Daarom moet ~~nieuw recht totale~~ nieuw recht alleen mogelijk, als men macht over staat, staatsmacht heeft

Komen er nieuwe opv. over recht dan zorgen, dat zij de meerderheid in staat ~~heerschappij~~ wrijgen. Dan nieuw recht doorzetten en afwijzingen straffen.

Dit niet vredzaam. Strijd voor nieuw recht is strijd om heerschappij over staat. Deze strijd beheerscht politieke geschiedenis. Groepen, die met elkaar strijden zijn de klassen
politieke strijd

We overstaat
Gebeurt, gebiedt
over wet en recht

Raat of de
akens houden
met andere
bekafte, niet
alle tegen

Klasse omvat de personen, die in het productieproces dezelfde functie vervullen. Daarom tegenover ^{teg} andere klassen in dezelfde verhouding.

Onndernemers, loonarbeiders, grondbeaillers, geldkapitalisten.
kleinere ondergroepen:

Tedere klasse eigen belangen: gemeenschappelijk tegenover anderen.
heeft stijp over verdeel; totale maatsch. product. (omdat er weinig is)

(Pachters, graanprijs, produkt prijzen, loonen) Wetten volgen
In verschillende produktiewijzen. Dass verschillen

Altijd toch iets gemeen:
opbuilende uitgebuite,
tegenstellend heerschende en beheerschte onderwerpen dan
eerste neemt van laatste, die arbeidsproducten voor hen zelf, deel af, leeft daarvan.

Vervult daarbij tegelyk leidende rol, ~~dit wyls noodzakelyk~~,
rol, - past aan de andere klasse zoodanig, dat dese leven kan.

1^e Voorb: edelman - lijfgen boer | ^{uit} militaire kaste voortgekomen.
vech leidt in productie
soms alleen pacht en huur.

2^e Voorb. kapitaalont - arbeider | loonarb. ontw. wat tot leven woud
zodat produkt komt aan kapitalist
voorts kapitaalwinst.

3^e Voorb. slavenhouder - slaf Slaf krijgt 'noodje om te leven.
De uitbuilende klasse kan dit alleen, als zij politieke macht
beaft, om hare belangen in wet en recht door te zetten.

(Zorgde staat niet voor handhav. privaatrecht, dan kapitalisme
niet mogelijk.)

Ontwikkeling der proletair en pro. wyse brengt wijziging in verhouding der klassen

Heerschende klasse verliest nutte of noodzakelijke functie steeds meer; de onderdrukte klasse, of deel, als nieuwe klasse komt tot steeds groter macht.

1ste Voorb.: ridders en de middelmaats, paroissen

2de " Kapit. bezemw.: lewendere rol door betaalde beambten aandeelhouders tot paroissen & maatsch.

3de Voorb.: met industrie komt bourgeoisie op, leveren politieke vader macht, welk zich alles & elucht aandeel in macht over staat, om nieuw recht voor nieuwe behoeften.

Oude klasse gebruikt haar politieke macht om uitbuiting te handhaven
Tegenst. tussen oud recht en nieuwe behoeften veroorzaakt

tegenst. tussen vroegere en nieuwe klasse

Kunsthyd wordt klassestrijd om bezit van staatsmacht

Revolutie brengt overgang.

Oude klasse overwonnen (soms niet ineens)

Politieke vormen gewijzigd ~~zoo dat heerschappij opgegaan~~ nieuwe klasse doelmatig

(oude adel: absolutisme; bourgeoisie: parlamentarism.)

Nu grootkapitaal: steeds meer conserv. vormen)

~~Nieuw recht moet verschillende doelmatigheden hebben, nieuwe~~

Ook nu kapitalistische macht politieke macht (leger, etc) tot haar beschikking.

Naarmate arbeid tot macht, eenheid, organisatie komt: desto meer grondslag onaank.

Doel proletariaat veroveren politieke macht om nieuw recht nieuwe prod. wijze

Gegenst. in allerlei
ethische, intellectueel
e.a. denkbare

Huishoudens
v. politieke
en klassenhyd

Oud recht
nieuwe recht
nieuwe politieke
nieuwe klassenhyd

a Reeds uitgepr.: alles gebeurt door mensen

Behoeften, inwerkingen op geest: deze in actie gezet (soms als spontane wil uit hoofd, horek)
 meer overleg en bewust als wil, idee, gedachte

Gedachte oorzaak v wil en daad, beide uit diepere bron v matechappij
Niet enkel daad blijft in zijn werking
Idee en lijschen blijft ook bewaard apart object v studie (ideologie)
 meeste mensen idee hoofzaak als bewuste oorzaak v d. daden

Ideen speciaal karakter: niet ruiver tussenschadel zonder meer
 vormen Karakter: algemeen, onklar, grensloos, abstract

1^e Voorb. Fransche revolutie: vrijheid, gelijkheid, broederschap.

{ vrijheid noodzakelijk als v.v feudale gebondenheid, v.v bedrijf, v.v arbeid,
 dus persoonl. v. Nu abstracte leuse vrijheid in algemeen is goed.
 Hetzelfde bij Kant. zedelijke vrijheid grondslag v filosofie. mateloos gewach

Nu leuse, krachtig als stimulans / werd tot frase

Oorzaak niet gesien (dus als algem. beginsel, of uit onherleidbaar)

Grens niet gesien (als prakt. doelmatigheid voor gegeven geval)

2^e Voorb. Patriotisme: uit moed bron: behoeft Bourgeoisie in wedstryd

met anderen vaste samenhang; besit voor zich monopol. en verdedigen

(Weer als mateloos gevoel: abstract.)

[Hier karakter v. ideologie en ween uit bepaalde eigensoek geest:

vliegt op in ruimte, over alle grenzen heen: wesen is onbegrensdheid

Vandaar menschen konflikten in ideologische vorm bewust worden en

uitvechten (slog) voor het recht, de vrijheid, het vaderland, het geloof...)

Speciale: religiene ween, d. wortelen alle in reele levensomstandigheden, hun schriften en noden.

denkbeeldige over groote, onbekende machten, die leven, wereld en dus ook lot van enkelingen bepalen

Grendslag is: groote maatsch. Krachten niet bekend, geheimzaam, bovenmensch. macht -

Samenhang: groote maatsch.-omkeervingen tyden van godsd. bewerq. hervorming
 (Doperschristendom; Kerkhervormystiek)
 ook hier: wat maatsch. noodig is, wordt als Gods gebod gevoeld en geprakt.
 daartegenover Gods traditie als macht v. behoud

Hier afwykking \Rightarrow ideologie past niet bij de maatsch.-structuur
 (Voorb: godsdienst nu: groepen zonder moch. betekenis, traditioneel)
 als doode vorm, verdoed hulsel -

Verhouds. geest en wereld

In Marx' leer ligt nieuw filosofisch stelsel

Kilwijgende grondslag, self eerst kracht en waarheid uit resultaat

Novit uitgewerkt. Later selft. uitgewerkt by De tageren

Eenige grondtrekken: Alles wat in menschelyke geest, vanwaar

Al het geestelike in den mensch is een produkt v. omgevende, mater. wereld

Vanwaar de gedachten, principes, ween, motieven? Geen mw. hogere bovennat. wereld
 geen ondaan uit niet uit geest self.

Werelt om my dient doorzinnen van alle Geen werlt v. eeuwige, geheim principie
 kanten op my in ..

Levensbehoeft, onderrindj, aller wat wy zien en horen, wat andere om medeelu,
 dat alles va wereltlike inwerking vult geest. Worden in ons tot geestelike dijn
Niet als spiegel of verzamelblikken.

Menschelyke domvermogen is vermogen, dit alle te verwerke,
 (geest) om te zetten tot wat nieuws

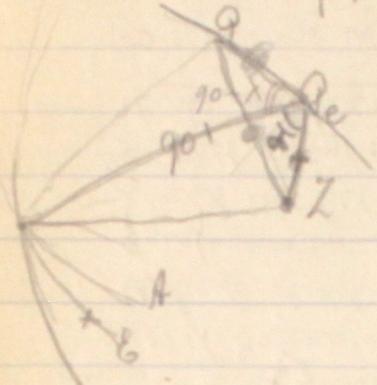
Geeft daaraan eigen vorm: het algemeene abstractie

Wereld vloeit als een eindeloze, eeuwig wisselende stroom voorby:
 geest verzamelt indrukken, voegt ze samen, bewaart ze en
 zoekt uit het vele het gemeenschappelike uit, de regel, de wet, het type
 De geest ordent: de oneindig gevarieerde veelheid maakt hij tot
 vaste starre begrippen, vergankelijkhed verdwenen uit concreet

tot eindeloze veelheid v. verschynselen in hoop op gesameld abstractie beg.
 als eenvoudige begrippen en regels. (economie v. denken)

(visch; goet; zware lekkern vallen { samenvatting van
 arbeiden is een eeuwlij - lange reeks ervaring
 ryheid v. bedrijf is goed.)

$$\sin h = \sin d \sin \varphi + \cos d \cos \varphi \cos t$$

$\Rightarrow Q_{\text{ed}} Z$ bekend, $= \varphi'$ dan is

$$\sin h = \sin \beta \sin \varphi' + \cos \beta \cos \varphi' \cos(\cancel{\alpha} - \cancel{\gamma}) = 0$$

$$\cos \cancel{\alpha} = \frac{\sin \beta \sin \varphi'}{\cos \beta \cos \varphi'} = \tan \beta \tan \varphi'$$

~~$\Delta \lambda + \cancel{\alpha}$~~

$$\sin h = \cos \varphi' \cos(\cancel{\alpha} - \cancel{\Delta \lambda})$$

hochte voor zon

λ is van ster

$$\underline{\Delta \lambda = \lambda_{\text{ster}} - \lambda_{\text{zon}}}$$

$$\cos(\gamma_0 - \varphi) = \sin 23^\circ \sin \varphi' + \cos 23^\circ \cos \varphi' \cos(\alpha + \gamma_0 - \lambda)$$

$$\sin 32^\circ = \sin 23^\circ \sin \varphi' + \cos 23^\circ \cos \varphi' \cos(\alpha + \gamma_0 - \lambda)$$

Dus toch λ en β in α en δ omzetten

$$\delta = 16^\circ 29'$$

$$\sin h = \sin \delta \sin \varphi + \cos \delta \cos \varphi$$

$$= 2 \cos \delta \cos \varphi \sin^2 \frac{1}{2} t$$

$$\sin \tilde{\varphi} = \beta \sin \psi$$

$$\cos \tilde{\varphi} \cos t = \beta \cos \psi$$

$$\tan \psi = \frac{\sin \tilde{\varphi}}{\cos \tilde{\varphi}} \cot \delta \cot t$$

$$\sin h = \beta \sin(\varphi + \psi)$$

zijn verder 't begrip
 Hoe groter omvang v. deze ervaring, hoe vaster, waarover de regel
 Voorbewerend nieuwe ervaringen door nieuwe omstandigheden

Voegen zich bij oude: voortbewerende aanpassing, dus
 begrippen onveranderd, regels wijzigen, aanvullen

Staat in proces v. tegenstrijdigheid, proces van wortel, veranderd
 (dialektisch karakter van deze kennisleer) ontw. v. wetenschap

Bergron

Daarbij verdwijnt oude begrip niet dadelijk: nieuwe inwerking
 voegt zich er bij. Geest is traag t.o.v. stof

Oude ideeën blijven bestaan, als nieuwe indrukken niet direct
inhouw tegen
Langzaam past geest zich aan nieuwe werkelijkheid aan
Inhouw door verleden en heden samen bespaard

Macht van traditie: traditie is sterk geestelijke natuur,
 waarvan de stoffelijke wortels niet in tegens. maar vroegere
 werkelijkheid liggen.

Staat zij nieuwe behoefté in de weg, dan moet zij zich omvorm.
Anders kan zij blijven bestaan -

Ideen, die direkt op mocht. sterke inwerken, vallen by bron, mocht.
sneller
 (bv. juridische en politieke)

Wat verder afstaat, weinig inwerkt, blijft ook meer onaangest.
Groot. ideeën vroeger groepeert naar klasse, streek, meest
levende strijdorganisatie. In ieder naderhand onder langzame
 inwerking allerlei klassen (boeren, burgers, kapit., arbeiders); elk in
 zijn bedrijf niet gehinderd door groot. vorm, dus geen reden deze
 te veranderen. Nieuwe ideen waren juridisch, ekon., politiech-

Dus vele ~~traditionele~~ traditionele ideeën, niet passend by mocht. werkelijk.
te begrijpen uit verleden.

Uren = alleen geruime te vtheorie, kwt
praktijk is ander te gedaan, & moch. v' ontr zelf
in dezen nette man of minste koningstoegepast

Kol en betekenis menschelyke geest in hist. materialisme

obtus voorbygaen.

Betekenis Marx: geestelijke verschynselen in kris v'
Geheel bepaald door overige wereld naturkausaliteit

maatschappij
als eige organisme

(Ook omgekeerd: reusachtige omvormingen): schakel in keten van
onderlinge bepaaltheit elk deel door overige wereld.

Groote krachter, die geest en dus handelen mensch bepaalt, zijn
Algemeene wetten, die loops geschied. beheerschen, zijn vastgesteld.
→ Structuur maatschappij in voortdurende ontwikkeling
is machts, belangt. element

Nu dus: ook in menschenwereld heerscht machten

Mit Natur notwendigkeit zal soc. prod uit kap. ontslaan
Dere term valsch weergeven: is in oude wereldsicht
oude opr.: waar een moeder allen hoogere macht, dwan; memoh, vrye willen.
Dus opgevat als moeten buiten mensch om,
of dwangstoestand, waar tegen eigen wil.

Werel. betekenis: ~~de werel~~ des mensche ~~zijn~~, bepaald
door ekon. behoeft, materiële wereld, zullen dit willen
en dan zullen het doen.

Omdat hun wil bepaald is, gevolg van werkelijkheid v' wereld.
Toutiere opr. is also fatalisme

Reden ook nog voor deel in propaganda v h soc. zelf

Achter ons liggende periode ook theorie en soc. zelf geïnterpreteert
dikwijls met eien grondslag al te veel als eenige.

Dan mechanische opvat, niet op rol v mensch zelf gelet

Nee nieuwe ridders, Marxisme andere opvat

Wereldoorlog leidt periode v' reusachtig pol. omw. in ~~een~~

Mensche moet geschiedenis maken, in gevecht omst, met gescreven grondslagen
maar zij moeten hem maken ..

1. Gesch. boek feitenverzameling, waarheid vaststellen
niet voldoende doelmatig steeds maar
Want gedreven moet een grondsl. goed aangezon
maar in nieuwe tijd steeds vager en ideologischer
~~voortgangsgevoel~~